

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра історії України

СИЛАБУС
Навчальної дисципліни

«Актуальні питання історії та культури України»
ОК 4 - обов'язкова

Освітньо-професійна програма Машинобудування

Спеціальність 015.34 – Професійна освіта (машинобудування)

Галузь знань 01 – Освіта/Педагогіка

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Навчально-науковий інститут фізико-технічних та комп'ютерних наук

Мова навчання українська

Розробник: кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України
Балух Олексій Васильович

Профайл викладача:

[http://www.histukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data\[3030\]\[caf_pers_id\]=1182&commands\[3030\]=item](http://www.histukr.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[3030][caf_pers_id]=1182&commands[3030]=item)

Контактний тел. +380660888696

E-mail: a.balukh@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle:

<https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=591>

Консультації:

Очні консультації: за попередньою домовленістю

- среда з 14.30 до 15.30

Онлайн консультації: за попередньою домовленістю Viber (+380660888696)

- в робочі дні з 10.00 до 18.00

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Актуальність вивчення історії та культури України є беззаперечною у зв'язку з тим, що держава стала на шлях ствердження своєї незалежності. Вивчення тисячолітньої історії нашої Батьківщини дозволить не тільки заглянути в глибини історичного буття нашого народу, а й усвідомити його трагізм та самоіндетифікуватись як нація.

Українська історія вчить кожну людину, спираючись на загальнолюдські цінності, творчо опрацьовувати і критично переосмислювати багатство історичного досвіду та засвоювати його уроки, формувати власні переконання, громадську позицію, здобути навички та вміння, необхідні для практичної діяльності. В умовах перегляду традиційних історичних схем і концепцій, введення в науковий обіг нових документів студентам важливо усвідомити нові підходи до історичного минулого українського народу та методологію історичного дослідження. Історичне мислення є важливим чинником соціальної активності, виховання патріотизму, консолідації народу, інтеграції та їх мобілізації задля вирішення певних соціальних завдань. Знання історії та культури України є необхідною умовою ефективної участі людини в суспільному житті. Знання та розуміння історично-культурних процесів, що відбувалися на українських землях, уміння аналізувати та узагальнювати здобутки та прорахунки, а також прогнозувати можливі наслідки є надзвичайно важливим і актуальним в даний час.

2. Мета навчальної дисципліни:

- ознайомити студентів з найголовнішими подіями вітчизняної історії, з героїчними і трагічними сторінками боротьби українського народу проти поневолення, за свою свободу, незалежність, державність;
- домагатися усвідомленого, міцного засвоєння ними програмового матеріалу, розуміння історичного процесу як закономірного і безперервного розвитку людської цивілізації;
- формувати навички наукового аналізу, спрямовані на забезпечення самостійного осмислення закономірностей історичного розвитку;
- навчити студентів користуватися історичними джерелами та літературою, самостійно встановлювати причинно-наслідкові зв'язки при аналізі історичних подій, фактів, виробляти у них уміння використовувати історичний досвід для вирішення сучасних завдань;
- виховання патріотичних і морально-етичних переконань щодо тисячолітньої історії українського народу.

3. Пререквізити.

Відсутні.

4. Результати навчання.

В результаті вивчення обов'язкової дисципліни студент повинен набути такі **компетенції:**

- здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категорійно-понятійний апарат і хронологію історичної науки;

- здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення, характеризувати історичні факти, оцінювати діяльність відомих постатей української історії та культури;

- здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини розвитку тисячолітньої історії України.

Вивчення та засвоєння обов'язкової дисципліни «Актуальні питання історії та культури України» сприятиме тому, що студент буде

знати:

- основні концепції історіографії та джерельної бази щодо вивчення історії та культури України;

- наукову періодизацію та основні етапи історичних процесів в українській історії;

- термінологію та основні поняття обов'язкової дисципліни;

вміти:

- оцінювати політичний, економічний та культурний розвиток українських земель в різні історичні періоди у складі іноземних держав;

- характеризувати події історії та культури України, діяльність визначних її представників, які зробили значний внесок у становлення української державності;

- визначати, формулювати та аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних суспільних питань;

- використовувати набуті знання для вирішення завдань своєї професійної діяльності, вести краєзнавчу роботу, виявляти, пропонувати та сприяти збереженню історико-культурних пам'яток.

- збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.

Загальні компетентності, що будуть сформовані за результатами вивчення курсу:

К 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

К 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

К 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

К 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

К 09. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

К 11. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

К 13. Здатність забезпечити формування у здобувачів освіти цінностей громадянськості і демократії.

Засвоєння змісту навчальної дисципліни передбачає формування програмних результатів навчання:

ПР 01. Уміти використовувати інструменти демократичної правової держави в професійній та громадській діяльності, приймати рішення на підставі релевантних даних та сформованих ціннісних орієнтирів.

ПР 03. Аналізувати суспільно й особистісно значущі світоглядні проблеми, усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.

ПР 04. Розуміти особливості комунікації, взаємодії та співпраці в міжнародному культурному та професійному контекстах.

5. Опис навчальної дисципліни.

5.1. Загальна інформація.

Актуальні питання історії та культури України									
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин			Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	семінарські	самостійна робота	
Денна	3	5-й	3	90	2	15	15	60	Екзамен

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
		л	с	с.р.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Історія та культура України IX – кінця XVIII ст.				
Тема 1. Україна у найдавніші часи. Стародавня історія Буковини та ранньослов'янські племена на території краю	5	1	0	4
Тема 2. Київська Русь. Галицько-Волинська держава	9	1	2	6
Тема 3. Розвиток культури Київської Русі та Галицько-Волинської держави	5	1	0	4
Тема 4. Українські землі у складі Литви та Польщі. Виникнення козацтва. Становище Буковини у другій половині XIV – середині XVII ст.	7	1	2	4
Тема 5. Українська національна революція (1648-1676 рр.). Українське козацтво і	7	1	2	4

Буковина				
Тема 6. Культура України литовсько-польського періоду та козацької доби	5	1	0	4
Тема 7. Українські землі в кінці XVII – XVIII ст.	6	1	1	4
Разом за ЗМ1	44	7	7	30
Змістовий модуль 2. Історія та культура України кінця XVIII – початку XXI ст.				
Тема 8. Українські землі у кінці XVIII – XIX ст. Приєднання Буковини до Австрійської, Хотинщини до Російської імперій	7	1	2	4
Тема 9. Українська культура у XIX ст.	4	1	0	3
Тема 10. Українські національно-визвольні змагання 1917-1921 рр. Окупація Буковини Румунією	7	1	2	4
Тема 11. Українські землі у міжвоєнний період (1921-1939 рр.)	7	1	2	4
Тема 12. Україна в роки Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х років). Включення Північної Буковини та Хотинщини до УРСР	7	1	2	4
Тема 13. Україна в другій половині 50-х – 80-х рр. XX ст. Україна в період незалежності	5	1	0	4
Тема 14. Розвиток української культури у XX – напочатку XXI ст.	4	1	0	3
Тема 15. Актуальні питання історії ЧНУ ім. Ю. Федьковича	5	1	0	4
Разом за ЗМ 2	46	8	8	30
Усього годин	90	15	15	60

5.3. Теми семінарських занять

№	Назва теми
1	Київська Русь. Галицько-Волинська держава
2	Українські землі у складі Литви та Польщі. Виникнення козацтва. Становище Буковини у другій половині XIV – середині XVII ст.
3	Українська національна революція (1648-1676 рр.). Українське козацтво і Буковина
4	Українські землі в кінці XVII – XVIII ст.

5	Українські землі у кінці XVIII – XIX ст. Приєднання Буковини до Австрійської, Хотинщини до Російської імперій
6	Українські національно-визвольні змагання 1917-1921 рр. Окупація Буковини Румунією
7	Українські землі у міжвоєнний період (1921-1939 рр.)
8	Україна в роки Другої світової війни та післявоєнної відбудови (1939 – початок 1950-х років). Включення Північної Буковини та Хотинщини до УРСР

5.4. Зміст завдань для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми
1.	Формування людської цивілізація на території України
2.	Вплив античної (грецької) культури на розвиток культури населення Півдня України.
3.	Східні слов'яни в епоху Великого переселення народів
4.	«Королівство» Данила Романовича (Галицького)
5.	Запорозька Січ – козацька християнська республіка
6.	Національно-культурне та релігійне життя в Україні (середина XIV – перша половина XVII ст.)
7.	«Руїна»: поділ України на Правобережну і Лівобережну
8.	Пилип Орлик та перша українська Конституція
9.	Запорозька Січ у XVIII столітті
10.	Початок національного відродження в Наддніпрянській Україні
11.	Перша хвиля національного відродження на західноукраїнських землях. Літературно-просвітницький гурток «Руська Трійця»
12.	Українські землі під владою Російської імперії наприкінці XVIII-XIX ст.
13.	Перші політичні партії Західної України: зміст програм і напрями діяльності
14.	Розвиток культури на українських землях у XIX ст.
15.	Україна в роки Першої світової війни
16.	Лютнева революція 1917 р. та її вплив на події в Україні. Утворення Української Центральної Ради
17.	Проголошення УСРР. Основні напрями політики більшовиків в Україні
18.	Західноукраїнські землі у міжвоєнний період (20-30-ті роки XX ст.)
19.	Особливості сталінського режиму в Україні. Монополія більшовиків у політиці, економіці та ідеології
20.	Україна в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.)
21.	Причини виникнення та суть дисидентського руху
22.	Від Декларації про державний суверенітет до референдуму про незалежність України

23	Розбудова Української суверенної незалежної держави
24	Становище української культури у ХХ – на початку ХХІ ст.

6. Методи навчання, форми та методи оцінювання

Методи навчання:

- проблемні й оглядові лекції,
- інтерактивні заняття (заняття дискусійна група, заняття з навчанням одних здобувачів іншими),
- інтегровані заняття,
- проблемні заняття,
- відеозаняття,
- прес-конференції.

Превага надається продуктивним методам: проблемний виклад, частково-пошукові та дослідницькі методи, презентації, кейс-стаді, тренінги, бесіди й дискусії, робота в інтернет-класі: електронні лекції, дистанційні консультації та ін., спрямовані на активізацію і стимулювання освітньо-пізнавальної діяльності здобувачів.

Використовується проблемно-орієнтований, діяльнісний, комунікативний, професійно-орієнтований, міждисциплінарний підходи до навчання.

Навчання здійснюється під час лекційних занять, а також самостійної позааудиторної роботи.

Основною **формою контролю** є письмовий контроль. Вказана форма використовується для підсумкового модульного контролю, або з метою отримання додаткових балів. До письмового контролю належать: тестування, есе, реферат, індивідуальні дослідницькі роботи.

Засоби оцінювання:

- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- підсумковий контроль – екзамен.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Політика дисципліни. Політика освітньої дисципліни зумовлена системою вимог, які визначаються та регулюються відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту, нормами законодавства України щодо академічної доброчесності та Статуту, положень Університету та інших нормативних документів, які регламентують організацію освітнього процесу при вивченні дисципліни, а також системою вимог для даної дисципліни.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали).

Для підготовки до семінарських занять студент повинен мати власний конспект, у якому опрацьовано основні положення теми, що виноситься на розгляд. Наявність такого конспекту контролюється викладачем.

Оцінювання рівня та якості знань студентів здійснюється із врахуванням індивідуальних особливостей студентів і передбачає диференційований підхід в його організації. Оцінюватися може виконання студентами відповідних навчальних завдань, під час роботи над якими вони демонструють власне історичне мислення; усні відповіді, доповнення, письмові роботи, доповіді, реферати, виступи у дискусіях тощо.

Оцінка «відмінно» (А) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 90-100 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- ґрунтовно засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу, вміють її використовувати для аргументації тих чи інших положень при розкритті змісту відповідної проблеми;

- вільно оперують фактологічною джерельною базою, хронологією, оволоділи відповідною науковою термінологією, що передбачена при засвоєнні даного курсу;

- регулярно, кваліфіковано з використанням матеріалів додаткової літератури виступали на практичних заняттях;

Оцінка «дуже добре» (В) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 80-89 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність і частково засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти процеси розвитку новітніх технологій;

- продемонструвавши знання фактичного матеріалу, орієнтуються в історичних датах, частково володіють відповідною науковою термінологією;

Оцінка «добре» (С) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 70-79 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- виявили обізнаність і частково засвоїли рекомендовані до кожної теми джерела та спеціальну літературу;

- в основному засвоїли матеріал, який дає можливість розуміти процеси розвитку та застосування новітніх технологій;

- продемонструвавши знання фактичного матеріалу, орієнтуються в історичних датах, частково володіють відповідною науковою термінологією;

Оцінка «задовільно» (D) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 60-69 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не повністю опанували матеріал, передбачений програмою курсу, мають досить поверхневі знання щодо проблем, які вивчалися;

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій і на семінарських заняттях;

- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел і мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи.

Оцінка «достатньо» (E) виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 50-59 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- показали фрагментарну обізнаність щодо змісту питань, що розглядалися під час лекцій та на семінарських заняттях;
- обмежилися опосередкованим вивченням історичних джерел і мінімальним опрацюванням рекомендованої літератури;
- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи.

Оцінка «незадовільно» (FX) з можливістю повторного складання виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 35-49 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували частину лекційних і семінарських занять, не виявили бажання до самостійної роботи,
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з чим не орієнтуються в історичних процесах.

Оцінка «незадовільно» (F) р з обов'язковим повторним курсом виставляється здобувачам, які набрали загальну суму балів 1-34 від максимальної кількості можливих. При цьому:

- не відвідували лекційних і семінарських занять,
- пасивно поводити себе на семінарських заняттях, не виявили належних навичок і бажання до самостійної роботи,
- не опрацювали рекомендованої літератури, у зв'язку з чим не орієнтуються в історичних процесах,
- не бажали відповідати на поставленні питання під час проведення семінарських занять, фактично не засвоїли програму курсу.

Під час складання екзамену студенти можуть отримувати такі бали:

Поточне оцінювання (60 балів)					Підсумковий модуль-контроль (екзамен)	Загальна сума
Змістовий модуль 1						
C1	C2	C3	C4	ЗМК1		
5	5	5	5	*10		
Змістовий модуль 2						
C5	C6	C7	C8	ЗМК2		
5	5	5	5	*10		

C1-C8 – семінарські заняття.

*10 балів – змістовий модуль контроль

Оцінювання здійснюється згідно шкали оцінювання – національної та ECTS:

Сума балів за всвідинавчальн ої діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вченням дисципліни

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Апанович О. М. Гетьмани України і кошові отамани Запорозької Січі. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 288 с.
2. Бойко О.Д. Історія України. К.: Вид. центр “Академія”, 2002. 565 с.
3. Бойко О.Д. Нариси з новітньої історії України (1985-1991 рр.). К.: Кондор, 2004. 357 с.
4. Бойко О. Д. Новітня історія України (2014-2019 рр.): навч. посібник. К.: Академія, 2019. 160 с.
5. Брехуненко В., Ковальчук В., Ковальчук М., Корнієнко В. «Братня» навала. Війни Росії проти України XII–XXI ст. / За заг. ред. В. Брехуненка. НАН України. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. К., 2016. 248 с.
6. Ваврух М., Гавалюк Р. Нариси з історії української культури: архітектура, образотворче мистецтво, музика, театр, кіно. Л.: Світ, 2018. 224 с.
7. Видатні постаті України: біографічний довідник / 2 вид., голов. ред. Г. В. Щокін. К.: МАУП 2007. 1480 с.
8. Висоцький О.Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. 130 с.
9. Грицак Ярослав. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX-XX століття. К.: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
10. Єсельчик С. Історія України: становлення модерної нації / За ред. М. Климчука; Авториз. пер. з англ. А. Цимбал. К.: Laurus, 2011. 376 с.

11. Історія України. Неупереджений погляд: Факти, міфи, коментарі / В. В. Петровський, Л. О. Радченко, В. І. Семененко. Харків: Школа, 2007. 592 с.
  12. Король В. Ю. Історія України: Документи. Матеріали. Посібник. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 448 с.
  13. Лазарович М. В. Історія України: навч. посіб. / 3-тє вид., стереотип. К.: Знання, 2013. 685 с.
  14. Литвин В. Історія України. К.: Наук. думка, 2006. 728 с.
  15. Магочій Павло Роберт. Історія України / Переклад з англ. К.: Критика, 2007. 639 с.
  16. Магочій Павло-Роберт. Україна: історія її земель та народів / Пер. з англ. Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2012. 794 с.
  17. Мицик Ю.А, Бажан О.Г., Власов В.С. Історія України. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 576 с.
  18. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. Харків: ВД «ШКОЛА», 2007. 592 с.
  19. Плохій Сергій. Брама Європи: Історія України від скіфських воєн до незалежності / Перек. з англ. Р. Клочка. Харків: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 496 с.
  20. Попович М. В. Нарис історії культури України / 2-ге вид., допов. К.: АртЕк, 2017. 730 с.
  21. Світлична В.В. Історія України. К.: Каравела, 2006. 205 с.
  22. Снайдер Т. Криваві землі. К.: Грані-Т, 2011.
  23. Снайдер Т. Перетворення націй. К.: Дух і літера, 2016.
  24. Снайдер Т. Червоний князь. К.: Грані-Т, 2011.
  25. Снайдер Т. Чорна земля. Голокост як історія і застереження. К.: Медуза, 2017.
  26. Стьопін А.А. Історія України: конспект лекцій: навчальний посібник. Одеса: Фенікс, 2018. 104 с.
  27. Черкашина Н. Історія України: від найдавніших часів до сьогодення. К., 2005. 289 с.
  28. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. К.: Генеза, 2005. 175 с.
- 7.2. Додаткова**
29. Брехуненко В. Україна й українці: ім'я як поле битви. К., 2020. 272 с.
  30. Брицький П. Голодомори в радянській Україні. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2013. 312 с.
  31. Вербицька П. В., Хома І. Я. Історія української культури: європейський контекст: навч. посібник. Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 301 с.
  32. Горобець В. Зірки та терени козацької революції. Історія звитяг і поразок. К.: Кн. клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 480 с.

33. Дашкевич Я. Постаті: Нариси про діячів історії, політики, культури. 3-тє вид., доповн. / Упорядн.: М. Капраль, Г. Сварник, І. Скочиляс, А. Фелонюк. Л.: Літературна агенція «Піраміда», 2016. 924 с.
34. Історія української культури: європейський контекст: навч. посіб. / П. В. Вербицька, І. Я. Хома; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 301 с.
35. Зінченко О., В'ятрович В., Майоров М. Війна і міф. Невідома Друга світова. К.: Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 272 с.
36. Кралюк Петро. Історія України «без брому». Розвиток державності на українських землях. Харків: Фоліо, 2020. 424 с.
37. Лазарович М. В. Російсько-українська війна (2014-2017 роки): короткий нарис. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2017, 240 с.
38. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. М. Климчука. К.: Laugus, 2015. 400 с.
39. Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталіним. К.: Грані-Т, 2011. 448 с.
40. Снайдер Т. Перетворення націй. Польща, Україна, Литва, Білорусь. 1569-1999 рр. К.: Дух і Літера. 2016 р. 464 с.
41. Сорока Юрій. 100 важливих подій історії України. Харків: Фоліо, 2019. 208 с.
42. Україна. Хроніка історичних подій. Атлас / Упоряд. Д. Ісаєв. К.: Картографія, 2016. 128 с.
43. Історія української культури: європейський контекст: навч. посіб. / П. В. Вербицька, І. Я. Хома; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 301 с.

8. Інформаційні ресурси

1. Фонди університетської, факультетської та обласної бібліотек.
2. Бібліотечно-бібліографічні ресурси Верховної Ради України
URL: <http://lib.rada.gov.ua/static/excursion/kozaztvo.html>
3. Енциклопедія історії України. URL: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
4. Замки і храми України. URL: <https://castles.com.ua/index.html>
5. Ізборнік. Історія. URL: <http://litopys.org.ua/>
6. Історія козацтва XV-XIX ст. URL: <http://www.cossackdom.com/>
7. Українська історія та гуманітарні дисципліни. URL: <https://ukrhist.at.ua/>
8. Невідома Україна. URL: <http://users.i.com.ua/~luzan/history/>
9. Україніка. URL: <http://www.ucrainica.com.ua/>
10. Українська армія. URL: <https://www.uarmy.com.ua/>
11. EXLIBRIS: українська електронна бібліотека: історія, публіцистика, художня література. URL: <http://exlibris.org.ua/>

12. Вечірко Роман. Феномен української культури // Вітчизна. 2006. №11-12. URL: http://vitchyzna.ukrlife.org/11_12_06vech.htm
13. Висоцький О. Ю. Історія української культури: Навчальний посібник. Дніпропетровськ: НМетАУ, 2009. 130 с. URL: <http://www.nbu.gov.ua/books/2009/09vojiuk.pdf>
14. Денисов Я.Я., Макаруч О.Г. Українська та зарубіжна культура: Навчально-методичний посібник. Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2004. URL: <http://nkckhust.dyndns.org/elibrary/library/books/40436/maket.pdf>
15. Журнал «Народна творчість та етнографія» URL: <http://etno.kyiv.uar.net/vyd/nartv/2004/journ2004.html>
16. Історія України VIII – XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації URL: www.izbornyk.org.ua
17. «Ізборник» – Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: www.litopys.org.ua
18. Історія української культури у п'яти томах. т 2 (Українська культура XIII – першої половини XVII століть). К.: Наукова думка, 2001. URL: <http://izbornyk.org.ua/istkult2/ikult2.htm>
19. Карцев А.С. Формування української особистості: духовно-ментальні фактори в контексті сучасності. URL: http://www.iai.donetsk.ua/_u/iai/dtp/CONF/1
20. Незалежний інформаційно-освітній ресурс студентів Києво-Могилянської академії. URL: <http://www.haidamaka.org.ua>
21. Українська етнографія. URL: <http://etno.uaweb.org/>